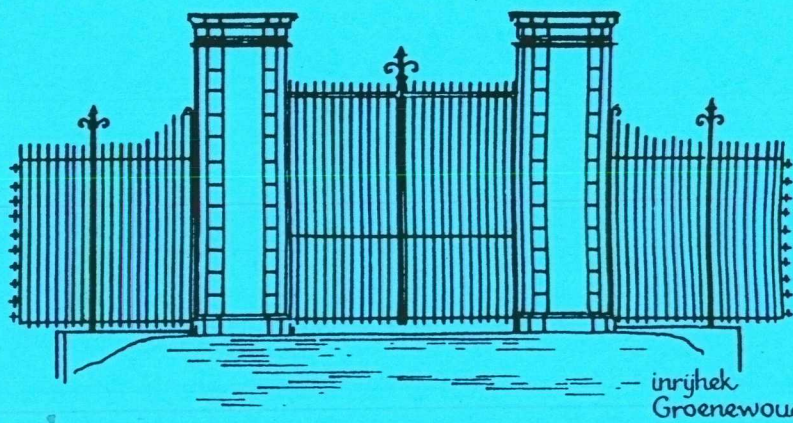

Mededelingenblad

inrijhek
Groenewoude

Stichting Oud Woudenberg

Uitgave van de Stichting Oud Woudenberg te Woudenberg.

Redactie: G.D. Marringa (coördinator)
W. Berentsen
G. Gerritsen
P.R. Haring
A.F.M. Reichgelt
H. Schouten
Th. van Straalen

Redactie-adres:

Tromplaan 15, 3931 AG Woudenberg, tel. (033) - 2862328.

De Stichting Oud Woudenberg, opgericht 15 december 1955, stelt zich ten doel:

1. Het verzamelen en tentoonstellen van voorwerpen van oudheidkundige aard betrekking hebbende op of gevonden in de gemeente Woudenberg en omgeving.
 2. Het verhogen van de kennis van de geschiedenis van de gemeente Woudenberg.
 3. Het naspeuren van de zeden en gewoonten in de gemeente Woudenberg in het verleden en heden.
-

Secretariaat: P.D. de Kruif, Pr. Hendrikstraat 16,
3931 BA Woudenberg.
tel.: (033) - 2862675.

Donatie minimaal f 15,00 per jaar.

Aanmelding als donateur graag bij de secretaris van de stichting.
Postgironummer 2057783.

Rekeningnummer Rabobank Woudenberg 3724.34.401.

De Oudheidkamer aan de Schans nr. 20 is geopend op iedere tweede vrijdag van de maand van 19.00 tot 20.30 uur.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande toestemming van de uitgeefster.

ISSN: 0927 - 9792

INHOUD

Om te noteren	pag. 897
Verhuizing archieven	pag. 898
Klapperman 100 jaar Fidelio	pag. 899
Jaarverslag 1998	pag. 900
Balans en exploitatierekening 1998	pag. 904/905
Korenmolen De Trouwe Hulp	pag. 906
Archeologie	pag. 907

OM TE NOTEREN

Het jaarlijkse uitstapje staat gepland op woensdag 8 september. In het volgende Mededelingenblad volgt meer informatie, maar houdt die datum vast vrij.

De eerstvolgende donateursavond is donderdag 18 november. Ook een avond om hiervoor vrij te houden.

VERHUIZING ARCHIEVEN

Per 16 maart 1999 zijn de archieven van de gemeente Woudenberg overgebracht naar de archiefbewaarplaats van de gemeente Amersfoort. Hiermee heeft de overeenkomst met de gemeente Amersfoort van 1991 inzake het archiefbeheer verder gestalte gekregen. De gemeentearchivaris van Amersfoort, de heer F. Van Kan, is tevens gemeentearchivaris van Woudenberg. Dit was al zo. Nieuw is dat de archiefbeheerder en de Woudenbergse archieven zich op het gemeentearchief in Amersfoort bevinden. De Woudenbergse bezoeker zal dus naar Amersfoort moeten om onderzoek in de archieven te doen.

Daar staan echter een aantal voordelen tegenover. Op de eerste plaats is het archief nu de hele week raadpleegbaar. Er hoeven ook geen afspraken meer gemaakt te worden in verband met afwezigheid van de archiefbeheerder vanwege vakanties, vrije dagen, vergaderingen of ziekte. Op het gemeentearchief van Amersfoort zijn altijd twee mensen die dienst hebben op de studiezaal. Bovendien is er een medewerker aanwezig die zich speciaal met Woudenberg bezig houdt.

Op het gemeentearchief van Amersfoort bevinden zich naast de talrijke Amersfoortse archieven, die ook voor Woudenbergse onderzoekers van belang zijn (onder andere burgerlijke stand, bevolkingsregister, Armen de Poth, een instelling met veelgrondbezit in Woudenberg), ook de archieven van de gemeenten uit de regio: Renswoude, Baarn en Leusden (per 1 juli). Ook de archieven van de diverse waterschappen die voor Woudenberg van belang zijn geweest zijn daar te raadplegen.

Voor de bezoeker niet direct te merken maar wel in de toekomst is het feit dat de archiefmedewerker voor Woudenberg zich meer met het inventariseren van de archieven kan bezig houden. In het verleden ging veel tijd zitten in het ontvangen en helpen van bezoekers, brieven en telefoontjes beantwoorden en verzoeken om informatie vanuit de gemeentelijke organisatie afhandelen.

In Amersfoort zijn dus te raadplegen de archieven van de dorpsbesturen vóór 1812 en instellingen zoals de Sint Annabroederschap, het gemeentebestuur van 1812 tot en met 1943 en het gemeentebestuur van 1944 tot 1975 (1980). Voor de laatste archieven is de openbaarheid soms beperkt in verband met privacy van nog levende personen. Zo zijn de persoonsdossiers uit die periode nog niet ter inzage. Op het ogenblik worden de registers van de burgerlijke stand en bevolkingsregisters verfilmd en op micro-fiche gezet. Deze belangrijke bronnen voor de genealogische onderzoekers zijn op het ogenblik dus niet in te zien. Waarschijnlijk zullen aan het eind van de zomer de micro-fiches op de studiezaal in Amersfoort beschikbaar zijn. Het beste kan men van te voren even opbellen naar de gemeentelijke archiefdienst van Amersfoort (tel 033-4695017), openingstijden maandag tot en met donderdag van 8.30 tot 16.30 (na 16.00 uur kunnen geen stukken meer aangevraagd worden) en vrijdag van 8.30 tot 12.30. Het bezoekadres is Stadhuisplein 5, het oud stadhuis tegenover het stadhuis van Amersfoort. De beste parkeergelegenheid is het parkeerterrein 'Smallepad' (borden volgen). De buslijnen 80 en 82 stoppen vlakbij het stadhuis (op de Stadsring bij de Utrechtsestraat).

KLAPPERMAN 100 JAAR 'FIDELIO'

Op 6 april j.l. werd tijdens de pauze van de repetitie-avond van 'Fidelio' door de voorzitter van de Stichting Oud Woudenberg officieel een exemplaar van het boekwerkje "100 jaar Fidelio" aangeboden.

De voorzitter van 'Fidelio' toonde zich verheugd dat de geschiedenis van de Harmonie alsnog in boekvorm is uitgegeven en bedankte "Oud Woudenberg" voor dit initiatief.

Beide voorzitters bedankten de heer Theo Fitski en Geert Marringa voor hun inzet om te komen tot de uitgave van deze geschiedschrijving.

Hiermede zou de berichtgeving kunnen worden volstaan ware het niet dat ons aller lijfblad "de Woudenberger" zich hiermee ging bemoeien en wel in een opvallend kadertje met de mededeling dat "deze Klapperman wel erg lang onderweg is geweest en daardoor niet meer actueel".

Het eerste is waar. Het boekwerkje is verschenen met een verklaarbare vertraging van ongeveer vier jaar. Het laatste gedeelte van deze zin: "en daardoor niet meer actueel!" had beter niet kunnen worden geschreven. De geschiedenis van Fidelio blijft altijd actueel.

De Redactie van De Woudenberger had er zich van bewust moeten zijn dat na vier jaar deze geschiedenis nog niets aan actualiteit heeft ingeboet. De Klapperman is zelfs nog actueler geworden want door de wat late verschijning kon ook een verslag van de jubileum-activiteiten in 1995 worden opgenomen.

Oud Woudenberg heeft hierover geen ingezonden stuk in De Woudenberger willen schrijven. Onze donateurs mogen echter best weten dat wij onze ergernis ook niet onder stoelen of banken willen steken. Ook de Woudenberger krijgt ons Mededelingenblad zodat de Redactie kennis kan nemen van ons ongenoegen.

JAARVERSLAG 1998

Bestuurssamenstelling

Aan het begin van het verslagjaar vormen de navolgende personen het bestuur van de Stichting Oud Woudenberg.

- * H.G. Moesbergen - voorzitter
- * P.D. de Kruif - 1e secretaris
- * H. Wildschut - penningmeester
- * H. Schouten - vice voorzitter
- * W. Berentsen - 2e secretaris (coördinatie Mededelingenblad)
- * W.C. Kok - donateursadministratie

- * Mevr. J.H. Blokhuis
- * M.J. Hendrikse
- * Th. van Straalen
- * W. van der Wiel

Helaas is op 2 september 1998 plotseling overleden de heer M.J. Hendrikse. Door zijn betrokkenheid op de geschiedenis van Woudenberg is dit ook voor ons een gevoelig verlies. In het Mededelingenblad nr. 59 treft u een 'In memoriam' aan van de hand van onze voorzitter.

Erebestuursleden

Op 10 augustus 1998 is overleden ons oud-bestuurslid en erebestuurslid de heer C. Wolswinkel. Een man met veel kennis van zaken omtrent de historie van Woudenberg ging heen. De voorzitter schreef een 'In Memoriam' in het Mededelingenblad nr. 59.

De erebestuursleden van de Stichting Oud Woudenberg zijn de heren C.J. van Ekris, K.C. van Lunteren. Een waardering voor hun bijzondere inzet in het verleden.

Gastdames

De dames W. Floor-Vaarkamp en H. de Kruif-Versteeg zijn onze gastdames tijdens de openstelling van de Oudheidkamer. Fijn dat zij dit werk steeds weer met plezier en inzet willen doen.

Bestuursvergaderingen

Vijf keer zijn we in het verslagjaar als bestuur bijeen geweest. Op iedere vergadering komen de verslagen van de werkgroepen aan de orde, alsmede dat van de penningmeester. De werkzaamheden worden over de bestuursleden verdeeld naar ieders gave en belangstelling.

Werkgroepen

Bij Oud Woudenberg wordt het werk gedaan door een aantal werkgroepen. Dit zijn:

- Publiciteit
- Veldnamen
- Archeologie
- Oudheidkamer.

Activiteiten

Hierbij geef ik u een jaaroverzicht van activiteiten die er in 1998 zijn geweest.

- In het verslagjaar zijn verschenen de nummers 57, 58, 59 en 60 van ons Mededelingenblad.
- Op de avond voor Koninginnedag, 29 april, was er traditiegetrouw de fietspuzzeltocht i.s.m. met de Oranjevereniging en de VVV. Een ruimer aantal deelnemers dan in 1997. Na afloop bezochten een aantal fietsers de Oudheidkamer die voor deze gelegenheid open was.
- Op Haantjesdag, 2e zaterdag in Juni, was Oud Woudenberg met een stand op de braderie aanwezig. We hadden veel belangstelling en konden zelfs een tiental nieuwe donateurs noteren.
- Op Open Monumentendag, 2e zaterdag in september, stond Scherpenzeel centraal. Bestuursleden waren aanwezig bij de opening van de dag in onze Gelderse buurgemeente.
- Het jaarlijkse uitstapje was dit jaar op 9 september. De vestingstad Heusden aan de Maas was de eerste stop. Koffie met gebak stond hier voor ons klaar. Vervolgens is een bezoek gebracht aan de Brabantse stad Breda. Een boeiende stadswandeling door de historische binnenstad na een lunch op de Grote Markt. Om 18.00 uur waren we allen weer terug bij de Brandweerkazerne waarvandaan we ook waren vertrokken.
- Lesbrieven voor de schooljeugd. We zijn verheugd u te kunnen melden dat de eerste lesbriev is verschenen t.b.v. de basisschoolleerlingen. Deze handelt o.a. over het ontstaan van Woudenberg. De lesbrieven zijn aangeboden aan alle basisscholen van de gemeente. De auteur, (meester) P.R. Haring, zijn we veel dank verschuldigd voor zijn inzet en de fraaie uitvoering. O.a. tekeningen van 'eigen hand'. Het bestuur ziet uit naar de volgende!
- De nieuw-ingekomen inwoners van Woudenberg hadden in het najaar een ontmoetingsavond waar o.a. dia's waren te zien van Oud Woudenberg, vertoond door de heer Van Straalen.
- Door het bestuur is een 'mini-presentatie' van Oud Woudenberg gehouden in de zaak van Drogisterij Jansen. Ter gelegenheid van de heropening van de zaak waren bezoekers, op initiatief van de Fam. Jansen, in de gelegenheid om een bijdrage aan onze Stichting te

- geven. Een opmerkelijk gebeuren wat wij dankbaar vermelden.
- De donateursavond van het najaar was op 12 november in 'Schimmel'. Uit ons archief zijn dia's vertoont die veelal nog niet eerder waren te zien. De volle zaal getuigt van de grote belangstelling voor deze jaarlijkse avond.
 - Eemlandbiografieën. Het eerste deel is in 1998 verschenen. We melden dit onder onze activiteiten omdat u hierin aantreft een 4-tal bijdragen over Woudenbergers van de hand van de heren Ir. W.H.M. Nieuwenhuis, A. van Gent en G.D. Marringa.
 - Het bestuur heeft in het verslagjaar besloten om eind 1999 een boek te laten verschijnen ter gelegenheid van de eeuwwisseling. Het onderwerp is oud en nieuw Woudenberg.

Ook in 1998 heeft de heer D.A. Voogd foto's gemaakt van de veranderingen in het dorp. Veel dank voor zijn inzet.

Oudheidkamer

Iedere tweede vrijdag van de maand is de Oudheidkamer aan de Schans 20 geopend voor bezoek van 19.00 - 20.30 uur. Bezoek buiten deze tijden is mogelijk na afspraak met ons bestuurslid de heer Th. van Straalen. In het najaar kregen we beschikking over extra ruimte voor de Oudheidkamer. Dit door vertrek van "De Speelbal" uit het gebouw. Het kantoorgedeelte zal in dit nieuwe deel komen zodat in 1999 de grote ruimte opnieuw ingericht zal gaan worden.

Tenslotte...

Het bestuur is dankbaar voor wat er allemaal in 1998 aan activiteiten en initiatieven was. U als donateur hebt daaraan een niet onbelangrijke bijdrage geleverd. Graag gaan we met elkaar verder in de goede samenwerking die er was in het verslagjaar. Dit met het oog op een steeds verdere groei in kennis van de historie van Woudenberg. Blijvend staan wij open voor uw ideeën en suggesties ten aanzien van Oud Woudenberg.

De secretaris.

EXPLOITATIEREKENING OVER HET JAAR 1998

<u>Baten:</u>		<u>Lasten:</u>	
Donaties	f 12.353,00	Kosten donateursavonden	f 603,86
Bijdrage excursie door donateurs	f 4.900,00	Kosten excursie	f 5.043,25
Verkoop Publicaties - boeken	f 275,05	Publicaties -	
Giften	f 2.518,60	Mededelingsbladen -	
Rente	f 1.134,13	Klapperman - drukkosten -	
Subsidie gemeente Woudenberg	f 882,00	typewerk- porto - enveloppes	f 10.433,42
Subsidie huisvesting gemeente Woudenberg	f 1.840,00	Nieuwjaarswensen + Porto	f 235,00
naar Reserve:		Kantoorbenodigdheden +	
voorlichting 2e Wereldoorlog	f 3.000,00	onderhoud	f 1.350,25
		Bankkosten	f 138,70
		Inkoop boeken	f 790,00
		Huisvestingskosten	f 1.840,00
		Assuranties	f 501,57
		Alarminstallatie - abonnement	f 428,88
		Contributies en	
		Abonnementen	f 726,01
		Kosten bodemonderzoek	f 728,80
		Porti en telefoon	f 596,36
		Foto- en diamateriaal	f 893,20
		Representatiekosten	f 1.150,16
		van Reserves	f 1.443,32
TOTAAL	f <u>26.902,78</u>	TOTAAL	f <u>26.902,78</u>

BALANS PER 31 DECEMBER 1998

Activa: Rabobank - spaarrekening - rekening crt. Postbankrekening Waarborgsom PTT Debiteuren	Passiva: Crediteuren Stichtingskapitaal Reserves: Excursies Uitgave speciale Klapperman "Woudenbergs Carillon" Aankoop historische voorwerpen Inrichting huisvesting en aanschaf apparatuur Historische uitgaven afd. Publ. Voorlichting 2e Wereldoorlog
f 30.121,29 f 8.925,76 f 4.681,16 f 200,00 f 1.095,86	f 5.518,50 f 50,00 f 445,96 f 1.513,77 f 10.709,29 f 11.838,97 f 11.947,58 f 3.000,00
TOTAAL	TOTAAL
f 45.024,0Z	f 45.024,0Z

KORENMOLEN "DE TROUWE HULP"

Aan de Zeisterweg nr. 17 staat de woning "Nieuw Moleneind" van de heer J. van Appeldoorn. Deze naam doet ons er aan denken dat daar vroeger een molen moet hebben gestaan.

Dat is juist. De korenmolen "De Trouwe Hulp" is daar gebouwd in 1811. Daarvoor stond er reeds een standerdmolen, welke in 1723 reeds bestond. Deze molen is op 13 mei 1810 verbrand. Een jaar later verrees dus de molen "De Trouwe Hulp", gebouwd voor rekening van de heer T. Dorrestein.

„DE TROUWE HULP“ WOUDEMBERG

In 1902 sloeg de molen op hol en ontstond er brandschade. De molen werd daarna inwendig geheel vernieuwd. In 1920 verkochten de dames Dorrestein de molen aan Hendrik van Harten.

Tot 1931 bleef "De Trouwe Hulp" in bedrijf, waarna de molen werd voortgezet met een zuiggasmotor. Vanaf dat jaar trad het verval van de windmolen in. Tot aan het overlijden van de heer Van Harten in januari 1952 werd in de molen handel gedreven in veevoeder. Daarna is de molen eerst gedeeltelijk gesloopt en vervolgens zijn ook de laatste restanten opgeruimd.

Als herinnering aan deze molen heeft "Oud Woudenberg" enkele stenen in haar bezit, alsmede een aantal foto's van de molen in oorspronkelijke staat.

Ontleend aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

ARCHEOLOGIE (OUDHEIDKUNDE)

Deze keer een korte impressie over de Nieuwe Steentijd, het Neolithicum, van 5300 - 2100 voor de christelijke jaartelling. De overgang van de Midden Steentijd naar de Nieuwe Steentijd wordt wel aangeduid als de "neolitische revolutie". Leefde de mens voorheen van de jacht, vissen en vruchten, vanaf de Nieuwe Steentijd legde men zich daarentegen toe op de akkerbouw en veeteeld.

Akkerbouw en veeteelt vereisen min of meer een vaste woonplaats. De behuizing kreeg een min of meer vast karakter. Men ging de grond intensiever gebruiken met als gevolg dat de menselijke bemoeienis met het landschap sterk groeide. Niet alleen akkers vinden we terug. Er zijn ook grafheuvels gevonden.

Andere kenmerken van de Nieuwe Steentijd zijn aardewerk en het polijsten van de vuurstenen werktuigen. Door middel van het

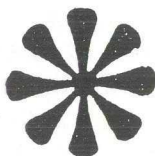
aardewerk konden groepen van mensen zich van elkaar onderscheiden. Bepaalde versieringstypen op aardewerk komen slechts plaatselijk en in een beperkte periode voor.

In de provincie Utrecht worden vondsten uit de Nieuwe Steentijd vooral gedaan op de Heuvelrug en de dekzandruggen in de Gelderse Vallei, o.a. Rhenen en Amersfoort. Mogelijk werd ook al op stroomruggen in het rivierengebied gewoond. Tijdens baggerwerkzaamheden komen zo nu dan vondsten uit de Nieuwe Steentijd tevoorschijn. Het is niet uitgesloten dat in de toekomst nog vindplaatsen uit de Nieuwe Steentijd worden aangetroffen.

Op de Heuvelrug zijn tientallen grafheuvels bewaard gebleven en voor een deel ook opgegraven. Grafheuvels treffen we o.a. in Amerongen, Leersum en in het landgoed Den Treek in onze omgeving. Er zijn nog veel grafheuvels duidelijk in het boslandschap te herkennen. Ze worden vaak gerestaureerd. In of onder een kunstmatig opgeworpen grafheuvel werden de doden bijgezet. Dit gebruik duurde de gehele Nieuwe Steentijd periode voort.

De volgende keer een korte impressie over de Bronstijd.

(Bron: Archeologische Kroniek Provincie Utrecht 1992-1993).

Koffie.

1

Als men hier 's morgens opstaat
om zes of zeven uur.
Dan is het eerste werk:
„de koffie op het vuur.“
Gaat men daarna ontbijten
man en vrouw en kroost,
Dan smaakt er niets zoo lekker
als een warm kopje „troost.“

Refrein:

2

Is 't half elf geworden . . .
... de arbeid wordt gestaakt . . .
Want, onderwijl heeft moeder
weer „koffie“ klaar gemaakt.
En is de muis verorberd,
de middagslaap is uit,
Dan gauw voor men gaat werken,
nog een kopje ingetuit.

Refrein:

3

Vijf uur is aangebroken,
de boterham staat klaar,
De kopjes ingeschonken,
want de koffie is weer „gaar“.
Al is ze ook met een loodje
op d' oude dik geleugd,
Toch wordt ze even smakelijk
met een bête broods geplengd.

Refrein:

4

Daerna wordt dan door moeder
den boel gauw afgedaan,
En komt er na een poosje
weer nieuwe voorraad aan.
Als dan de dagtaak is verricht,
schaart men zich om den „heerd“
En onder kout drinkt men vier, vijf,
zes kopjes . . . onverveerd!

Refrein:

5

Loop je dan nog even over,
naar Jans of Heintjemeu,
Weer drink je samen koffie . . .
praat over kip en keu.
En wil je dan vertrekken . . .
... je bent van koffie vet,
Zegt Heintje: „Blijfnog even, want
k heb nog eèn varsche drup gezet“.

Refrein:

6

In Wombarg is de koffie,
de drank voor groot en klein,
Wat zou ons aardig Wombarg,
toch zonder koffie zijn!
Het is de nationale drank,
die nooit te niet zal gaan,
In 't Wapen van ons
[Wombarg hoort,
een koffiepote te staan.

Refrein:

Refrein:

's Morgens koffie, 's avonds koffie
Koffie voor en na de muis.
Zij die geen koffie kunnen drinken
Hooren niet in Wombarg thuis,

